

Stell av dyra i Olsengården

- Kaninene og hønene må ha mat og friskt vann hver dag.
- Fór står i rommet ved siden av hønsegården / huset. Bonden må få beskjed når det trengs mer. Ring Anders på tlf. 478 55 855
- Drikkekarene rengjøres hver dag. Rent vann fylles på. Vannkanna står i fór-rommet.
- Både kaniner og høner er glad i grønt. Barn som besøker Olsengården kan oppfordres til å være med å plukke løvetann, vassarve og annet egnet fór til kaniner og høner. Både kaniner og høner spiser også gjerne skrell fra diverse grønnsaker brukt i matlaging. Unntaket er løk. Poteter foretrekker de kokt. Potetskrell,-ikke kokt går i komposten.
- Kraftfór: Det er kraftfór både til kaniner og høner. Daglig gis: ½ blikkboks til kaninmor og ½ til kaninfar. **HUSK! Lukk døren mellom kaninhann og hunn forsvarlig!** Til hønene gis ca 1/2 blikkboks kraftfór pr. høne daglig.
- Eggene må tas inn og kan brukes i huset.
- Hvis hønene mates til faste tider og av samme person, legger de mer egg!
- Dyrene må ikke tas ut av burene.
- Ved sykdomssymptomer, kontakt Anders Hagen, museumsbonden. (Mob. 478 55 855)

Renhold

I tillegg kommer rengjøring av bur og uteområde for dyra. Det bør være tilgang på høy eller halm til kaninburene. Redskap til å måke ut finnes i bod ved siden av hønsehuset. Det som måkes ut settes i trillebår ved porten mot boligfeltet. Der blir den hentet og tømt av bonden. Trillebåra står i boden ved siden av vedskjulet eller under halvtaket foran smia.

Rengjøring av hønsehus og luftegård hver mandag før åpningstid.

Rengjøring av kaninbur og luftegårder hver fredag før åpningstid.

AHS 2016

HØNE

Norge begynte å importere høns fra utlandet omkring 1850. Maihaugen har hvite og brune italienerne, Plymouth Rock, Red Rhode Island og jærhøns. Jærhøna er den eneste norske hønserasen som stammer fra tida før 1850. Avlsarbeidet starta på Jæren i 1916 og pågikk til avlsstasjonen ble nedlagt i 1973. Jærhøna er nokså liten av vekst, er aktiv og flink til å finne mat. Denne rasen er dyktig til å fly og trives dårlig i bur. Jærhøna ruger sjelden. Kyllingene fra jærhøns kan kjønnsbestemmes når de er en dag gamle. Tegningene og fargene på dem viser hvilket kjønn de er.

Høns har godt syn, også når det gjelder farger. Dette er nyttig når kyllingene skal lære hva de kan spise. Har du lagt merke til at høner spiser småstein? Steinene har som oppgave å knuse maten i kråsen (magen).

Hvorfor galer hanen? Han forteller omgivelsene hvem han er og hvordan han har det. Kan to haner høre hverandre, kappes de av og til med å gale. Hanen lokker også til seg hønene ved å gale. Han forteller dem hvor de kan finne god mat. Høna har og sitt språk, og hun forteller hanen om at hun skal verpe. Da finner han en god verpe- og rugeplass der hun kan være trygg. Høna legger et egg om dagen. Når hun har samla mange nok, legger hun seg på dem for å ruge ut kyllinger. Det tar 21 døgn.

I hønsehuset er det rangordning. Hanen sitter øverst sammen med de gjeveste hønene. Andre høner og yngre haner sitter lenger ned etter rang. Er hønsehuset for lite, kan hønene

begynne å hakke hverandre – de sterke plager de svakeste. En hane trives med å ha mange høner – fra fem til 15. I et tradisjonelt husdyrhold har ikke høna blitt sett på som et lønnsomt dyr. Eggene fra garden ble oftest solgt, og eggepengene var husmora sin inntekt. Hønsefjær ble brukt i puter og dyner. Egg og hønsekjøtt har høyt proteininnhold.

KANIN

Det er mange typer moderne tamkaniner. De blir enten brukt som nyttedyr eller kjæledyr. Det finnes to norske raser: trønderkanin og hvit landkanin.

På Maihaugen møter du trønderkanin som er svært sjelden. Den ble avla fram i Trøndelag i 1916 – 1918. Kaninen har fin pels med lange dekkhår. Under 2. verdenskrig var det matmangel i landet, og kaninavl var vanlig. Etter 1945 har interessen for kanin vært liten.

Når ungene er 10 dager gamle, har de dobla fødselsvekta, fått pels og de kan åpne øynene. Kaninmelka er så kraftig at ungene trenger bare et måltid om dagen. Når kaninen er fornøyd, kan du høre at den gir fra seg lyder som ligner mets på knirking.

Den myke kaninpelsen blir mest brukt til varme barneklær. Raser som angorakaninen er langhåra. Det er god kvalitet på slik ull.

Jærhøna

Jærhøna er etterkommer etter den opprinnelige, norske landhøna.

Tverrstripet plymouth rock

Hønserasen tverrstripet plymouth rock (TV PL R) er opprinnelig amerikansk, og er kjent tilbake til midt på 1800-tallet.

Red rhode island

Rasen red rhode island (RRI) stammer som navnet antyder fra Amerika og den kom til Norge omkring år 1900.

Hvit Italiener

Verdens mest brukte verperase stammer fra områdene omkring Livorno i Italia. Rasen er videreutviklet i USA og derfra spredt over hele verden.

Brun Italiener

Rasen stammer opprinnelig fra Italia, men er senere utviklet og spesialisert som verperase i Amerika.

Jærhøna

er etterkommer etter den opprinnelige, norske landhøna.

Norske landhøns var tidligere en lite ensartet gruppe med stort fargespekter, og dyra kunne ha fjærtopp eller skjegg/fjør på føttene. Landhøna var nesten utryddet da arbeidet med å ta vare på og foredle den begynte på Jæren i 1916. Rasen fikk da navnet Jærhøns, og det ble satt strenge krav til standardfarge. Rasen kan i dag spores tilbake til ett opprinnelig foreldrepar, og har derfor høy innavlsgrad. Men jærhøna har tålt innavlen godt, og er en vital rase både med hensyn til helse og produksjon.

Det ble drevet systematisk avl på jærhøns ved Statens kontrollavlsstasjon for jærhøns på Bryne fram til 1973, da stasjonen ble nedlagt. Rasen var da ikke lenger kommersielt konkurransedyktig sammenlignet med moderne produksjonslinjer av fjørfe. Etter ett års opphold på Gjermundnes landbruksskole kom avlspopulasjonen av jærhøns i 1974 til den nystarta Genbanken for fjørfe på Hvam videregående skole, Årnes. Rasen har siden vært holdt ved Genbanken i ubrutt linje.

Rasekjennetegn

Jærhøna er kjent for å ha meget lav kroppsvekt, store egg i forhold til kroppsvekta og god skallkvalitet. Rasen er kjønnsvisende (autosexing), dvs. at det er kjønnsforskjell i dunfarge hos daggamle kyllinger på ren rase. Det finnes en mørk brun og en lys brun variant. Den lyse er i mindretall. Når

jærhøna går fritt er den flink til å finne mat. Jærhøna er aktiv av type, og kan være litt sky. Hun er en flink flyger.

Red Rhode Island

(RRI) stammer som navnet antyder fra Amerika og den kom til Norge omkring år 1900.

Denne halvtunge rasen er kommet fram i Amerika ved kombinasjonskrysning mellom stedlige hønsetyper og bl.a. cochin og italiener på 1800-tallet. Rasen har navnet etter den nordamerikanske staten med samme navn. RRI kom til Norge omkring år 1900, og sto i avl ved våre kontrollavlsstasjoner fram til den ble utkonkurrert som verperase og overflyttet til Genbanken i 1973. Rasen har vært brukt for å lage brukskrysninger, og gir kjønnsvisende kyllinger som farrase i kombinasjon med hvit hønelinje av bruneggslinje. Den brukes også i krysning med lette raser for å produsere lysbrune egg (tinted eggs).

Rasekjennetegn

Fjørffargen er dyp rød med svart stjert. Liten kam, rødt ansikt og røde øreskiver. Hønene legger store egg, med god brunfarge. Rasen har et rolig lynne og egner seg godt som hobbyrase.

Tverrstripet Plymouth Rock

(TV PL R) er opprinnelig amerikansk, og er kjent tilbake til midt på 1800-tallet.

Grunnlaget for TV PL R er rasene kochin, brahma, dominikaner og javahøns. Rasen ble importert til Norge allerede før år 1900. TV PL R har vært i avl på norske avlsstasjoner side 1930-årene, og har gjennom tidene vært en populær verperase og kombinasjonsrase (egg - kjøtt). Avlspopulasjonen kom fra kontrollavlsstasjonen på Lien landbruksskole til Genbanken i 1979 etter at den var utkonkurrert og stasjonen nedlagt

Rasekjennetegn

TV PL R er en kombinasjonsrase som gir godt med kjøtt og er en god egglegger. Rasen legger relativt små egg i forhold til kroppsvekta. Skallfargen er lys brun. Rasen har mørke fjør med lyse tverrbånd. Tverrstripinga er tydelig og regelmessig, og er ensartet over hele kroppen. Hanene har finere tverrstriping enn hønene og virker derfor noe lysere i fjørdrakten.

Rasen er kjønnsvisende, dvs. at det er kjønnsforskjell i dunfarge hos daggamle kyllinger på ren rase. Hanekyllingene har mørkgrå dundrakt og en utflytende og uregelmessig nakkeflekk. Hønekyllingene nesten svart dundrakt og en avgrenset og regelmessig lys nakkeflekk. Det er også kjønnsforskjeller når det gjelder tidlig fjørframbrudd på vingene og gråfargen på løpene på de daggamle kyllingene. TV PL R har

vært mye brukt i brukskrysning med andre raser for å få kjønnsvisende avkom.

Hvit Italiener

Verdens mest brukte verperase stammer fra områdene omkring Livorno i Italia. Rasen er videreutviklet i USA og derfra spredt over hele verden.

Opprinnelig stammer rasen som navnet sier fra Italia. I 1830-årene ble det hentet dyr til Amerika fra distriktene omkring den italienske havnebyen Livorno (derav rasens engelske navn, leghorn). Rasen ble videreutviklet i USA og er eksportert til alle verdens land. Rasen er suverent den mest brukte verperase i vårt land og i verden for øvrig. Det er gjennom årene utviklet en rekke spesialiserte avlslinjer til bruk i forskjellige hybridprogrammer. Hvit italiener har vært hovedrasen på Statens kontrollavlsstasjoner helt tilbake til 1930-årene. Avlslinja Roko Høns, tidligere kalt Nærlandlinja, er det eldste nålevende lukket avlslinje i landet, der det har vært drevet avl sammenhengende siden 1923 hos Tobias Nærland på Nærbø og fram til den kom fast inn på Genbanken i 2002.

Rasekjennetegn

Rasen er en typisk lett rase med spoleformet kropp. Kammen er enkel og relativt stor. Hos hønene noe hengende og hanen mer oppreist kam. Ved klekking har kyllingene en sitrongul farge, men den forsvinner etter hvert som den første fjørdrakten vokser ut. Den hvite fjørfargen skyldes en dominant hemningsfaktor som dekker over et spektrum av andre farger. Kryssing mellom hvit italiener og fargete raser vil i første generasjon bare gi hvite kyllinger.

Brun Italiener

Rasen stammer opprinnelig fra Italia, men er senere utviklet og spesialisert som verperase i Amerika.

Rasen sto i avl ved våre kontrollavlsstasjoner fram til den ble utkonkurrert som verperase i 1970-årene. Rasen har aldri hatt noen stor utbredelse. Etter noen år i hobbymiljøet, med sterkt redusert antall individer, ble den tatt inn i Genbanken i 1998.

Rasekjennetegn

Brun italiener er en typisk lett hønserase med stor kam og hakelapp, hvite øreskiver tynn fjørdrakt, livlig temperament og legger hvitskalla egg. Rasen har viltfarge, og det er stor fargeforskjell på haner og høner. Det er vanskelig å beskrive fargen på voksne dyr da fargen skifter mellom rødt, svart, grønt, gulaktig og brunt på de ulike kroppsdelene. Hanene har sterkere og klarere farge enn hønene. På grunn av den brune fargen har rasen vært benyttet i kryssing for framstilling av kjønnsvisende raser.